

Apie kokybę nekokybiskame forume arba katės gaudymas tamsiame kambaryje

*Doc. dr. Saulius NEFAS,
Mykolo Romerio universitetas*

Gruodžio 18-oji, VU Tarptautinio verslo mokyklos didžioji auditorija sausakimša, dalyvių sudėtis daugiau nei įspūdinga – pradedant švietimo ir mokslo ministru Gintaru Steponavičiumi, universitetų rektoriais ir prorektoriais, profesūra, dėstytojais ir baigiant studentais, socialiniaiškių partneriai. Vyksta Nacionalinis aukštojo mokslo kokybės forumas. Pranešėjų gausa ir pavardės suvilioja, todėl tampa forumo dalyviu. Kad skaitytojams, nedalyvavusiems forume, būtų aiškiau, trumpai papasakosiu jo eigą. Natūralu, kad pradžioje kalba ministras – jis iškelia mato: „Ne valdžia yra kokybės šaltinis, o pati akademinių bendruomenė“, – ir kaip tos idėjos įgyvendinimo instrumentą nurodo studentų krepšeli. Padėkojės už dėmesį, ministras pateikia „akibrokštą“. Užuot pasiteisinės užimtumu ir atsiprašęs klausytojų palikęs salę, (juk labai iprasta matyti taip elgiantis tokio, o dažnai ir kur kas žemesnio rango politikus), ministras pasielgia (garbė jam) netradiciškai ir atsisėda tarp klausytojų. Tai suteikia dar daugiau vilčių! Bus įdomu!.. Bus diskusijų, kuriose dalyvaus ministras.

kad ją kur, atplaukia įkyri mintis: bet tai lyg ir žinau, ir kiti čia ateję turėtų žinoti, tad, kodėl čia mus darbar moko. Bet veju šalin erezišką mintį sakydamas sau: jei atėjai, sėdėk ir nečirškėk, juk kiti svarbūs žmonės ramiai klauso!

Po to pranešimą skaitė Studijų kokybės vertinimo centro direktorius dr. Eugenijus Stumbrys. Jি pradėjo unikalia mintimi, kad „studijų programos gerumo nustatymas tai nėra išgerto alaus butelio gerumas“, ir pratęsė kita, dar unikalesne, kad „ne vertintojai yra kokybės šaltinis, o akademinių bendruomenė“. Spėjau pagalvoti, kad centro direktorius ministro, viceministro ir kitų garbių asmenų akivaizdoje, reaguodamas į naujos vyriausybės propaguojamą „saulėlydžio“ idėją, pasaikys, kad jo vadovaujama institucija studijų kokybės vertinimo daugiau neatlikinės ir pasiūlys sistemą, pagal kurią rekomenduos tai daryti pačioms aukštosioms mokykloms. Deja – po „saulėtekiškos“ minties vėl „saulėlydis“...

Dar vienam pranešėjui laiko beveik nebėliko, tad pagaliau... kava! Deja, už stalo vėl susodinami visi skaičiusieji pranešimus, matyt, kad galėtų „sudėti taškus“, pasakyti, kas gali būti svarbiausia ateityje

rumė, kuris tai propaguoja? Deja – forumo rezultato nusakyti nesugebėčiau, nepadėjo man jo nusakyti ir forumo organizatoriai!

Kai kam gal pasirodys, kad visa tai parašiau, norédamas kritikuoti forumo organizatorius. Ne, nors, būsiu atviras, manau kad yra ir jų kaltės. Spėju, kad šis forumas buvo kažkokios ES lėšas įsisavinančios programos sudėtinė dalis, jि reikėjo padaryti, tad ir suorganizavo. Kaip dažnai tenka girdėti apie tokius reneginius „dėl paukščiuko“ viešosios politikos procese. Todėl ir prisiminiau prof. Alvydo Jokubaičio mintį apie masinės kultūros skverbimą į visas gyvenimo sritis ir „universitetai vis labiau priklauso nuo masinės kultūros vaizdinių ir skonio“. Todėl ir šio forumo darbo stilus... Gal nieko čia keisto?

Taigi koks šio straipsnio moralas? Kad toks nekokybiskas forumas vyko, pirmiausia kaltinu save, nes sėdėjau, klausiau ir net garsiai nesuabejojau, ar tai, kas kalbama, atsako į svarbiausią forumo klausimą. Kodėl taip elgiaus? Ogi todėl, kad nenorėjau išsišokti – juk sėdi profesoriai, prorektoriai ir rektoriai: jeigu jie klauso, tai reikia klausyti ir man. Pasirodo (kavos pertraukos patirtis), kad bent dalis ju-

Kitas pranešėjas, Švietimo ir mokslo ministerijos sekretorius Giedrius Viliūnas, kalba apie aukštojo mokslo kokybės tyrimus, vertinimo kriterijus, studijų programas. Taigi forumo idėja išsišakoja mažiausiai į penkias potemes. Klausydamas mąstau, kaip diskusijos vedėjas suvaldys diskutuojančiuosius, kaip mėgins išgryninti pasisakančiųjų mintis. Juolab kad kitame pranešime, kurio autorė VDU Studijų kokybės centro mokslo darbuotoja dr. Izabela Savickienė, jau kalbama apie studijų programų kokybės gerinimo eurozinis prioritetus, kad eurozinis prioritetas yra „studijų programos plėtoti numatomų studijų rezultatų pagrindu“ (angl. – *learning outcomes*). Klausau ir galvoju: pranešėja kalba apie mokymą, orientuotą į rezultatus, bet žinau, kad į rezultatus orientuotas valdymas (*management outcomes*) buvo pradėtas diegti Vakarų šalyse po Antrojo pasaulinio karo. Jis ypač su intensyvėjo atsiradus NVV (naujojo viešojo valdymo) krypciai vadyboje XX a. septintajame dešimtmetyje. „A, – galvoju, – vadinasi mes Lietuvoje ne taip ir atsilikę, kad net ES valstybių mokslininkai tik dabar pradeda moksle diegti šį metodą. Nusiraminės klausau, kaip pranešėja aiškina, kas yra studijų rezultatų prasmė ir koks skirtumas tarp studijų tikslų, uždavinijų ir rezultatų (pavyzdžiui, kad apibrėžiant rezultatus reikia pradeti tokiais žodžiais: „Apibūdinti atomo sandaros principus“ arba „Paaiškinti“ ir t. t.) Toliau prelegentė aiškina, kad patartina studijų rezultatus formuluouti remiantis B. Bloomo (1956 m.) taksonomijos metodika – kognityvine, psychomotorine ir emocionaliaja sritimi, kurioms būdinga... (viską dar smulkiau paaiškina!). Man vėl,

vertinant studijų kokybę – juk apie tai jau ne vieni metai šnekama įvairiausiais lygmenimis: studijos nekokybiškos, studentai bėga mokytis svetur ir t. t. Bet ar galima tai padaryti per 15 minučių? Kiekvienas prelegentas tespėja šiuo tuo papildyti savo ankstesnius pamąstymus ir... skambutis, pertrauka!!!

Per tą pertrauką dar sykį įsitikinu: kiek daug prarastume, jei per seminarus, forumus nebūtų kavos pertraukų. Čia kalbama, vertinama atvirai, todėl ir sužinai, kad pranešimas apie studijų kokybės eurozinius prioritetus yra kvalifikacijos kursų kėlimo lygio, kad į rezultatus orientuotas programų rengimas yra visai ne naujovė, o keleri metai diegiamas Lietuvos universitetuose, tad jei kas norėjo pamokyt, kaip geriau rengti studijų programas, turėjo susirinkti auditoriją ne iš ministro, rektorių, prorektorių, o iš metodininkų ar programų direktorių, kad negalima vieno forumo metu, kurio tema – studijų kokybė, kalbėti kone apie visas problemas, kylančias aukštojo mokslo sistemoje. Išgirsti dar daug vertingų minčių, kurių autoriai yra ne tokie žinomi kaip minėti pranešėjai – jie tik kavos gérėjai. Jie kalba, piktinasi, trauko pečiais.

Antra dalis – diskusija. Iš tiesų visai ne diskusija (natūralu, kad ministras, rektoriai jau yra palikę forumą). Pasodinama 10 garbingų žmonių, kurie turi galimybę pasakyti, ką mano apie aukštajį moksllą. Tą jie ir padaro, ir... forumas baigiasi.

Mąstau, kad turėčiau būti patenkintas: forume pamačiau žmones, formuojančius mokslo politiką, išgirdau jų mintis. Tik vis ta viena įkyri mintis kamuojata: o kaip tas pranešėjų propaguotas mokymas, orientuotas į rezultatus? Juk to reikiėtų siekti visur, o svarbiausia – fo-

taip pat sunkiai „priemė“ tas „naujas tiesas“, bet tylėjo. Gal jie galvojo, kad yra dėstytojų, studentų, socialinių partnerių, kuriems pravar tu išgirsti tam tikrus dalykus? Vadinasi, forumo rezultatas tas, kad beveik visi gaudėme katę tam siame kambaryje, o jos ten nebuvo! Tad dabar belieka paklausti: kas kaltas, kas „ileido katę“? Manau, didžiausia kaltė yra baimė – mūsų, visų klausiusiųjų, baimė pasakyti, ką manai, diskutuoti. Akademinė baimė (nepatogumas) kyla todėl, kad néra akademinių diskusijų laisvės. Manau, konformizmas ir yra didžiausias mokslo kokybės priešas, o ne pinigų trūkumas, ne motyvacija, ne mentalitetas. Taip yra ne tik forume. Ten demonstravome tai, ką atsinešėme iš savo akademinių bendruomenių. Negalime atsinešti to, ko neturime, to, kas universitetus nuo jų atsiradimo darė universitetais – laisvo žmogaus (mokslininko) savimonė, atviro dialogo kultūra, kritinis mąstymas.

Esu įsitikinęs, kad vėl su nauju politiniu užsidegimu kalbant apie universitetinę reformą ir reformuojant tik formą (pinigų krepšelis, universitetų nekilnojamas turtas, universiteto tarybos galios) po kelerių metų rezultato (anot forumo prelegentės, *outcomes*) vėl neturėsime, nes turinyje nebus universitetinės laisvės idėjos, kuri, anot N. Ashford yra „neatsiejama nuo pilietinės visuomenės“, nebus dialogo kultūros, kuri, anot C. Magris, reiškia ne tik „savų įsitikinimų reviziją, kovą už savo idėjas, bet taip pat ir pasirengimą būti įtikintam“. Nebus ir kritinio mąstymo, nes, anot F. Hayek, „centrinis planavimas ir prievertinis kažkokio galutinio tiksllo priemetimas individams užgniaužia naujų idėjų radimąsi ir neleidžia vykdyti jokių eksperimentų“.